

ÇİN RESİM SANATI

Yrd. Doç. Dr. Bülent OKAY

Çin, batılılar için her çağda ilgi konusu olmuş bir ülkedir. Çinlilerin evleri, giyimleri, yemekleri, yaşayış biçimleri, gelenekleri, yazıları batıdan oldukça farklıdır. Durum böyle olunca, Çin resim sanatının da batıdan farklı olması çok doğaldır.

Çinliler, resim sanatını, "Çin Hat Sanatı"nın bir dalı gibi görürler.¹ Çin resim sanatı ile Çin hat sanatı arasındaki ilişkiyi anlayabilmek için, öncelikle Çin yazısı hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. Çin yazısı, bir resim yazısıdır. Önceleri, anlatılmak istenen varlıklar ve de eylemler resim yoluyla ifade edilmişlerdir. Zaman içinde bu resimler değişikliklere uğrayarak, günümüzde kullanılan "Çin Yazısı"nı oluşturmuşlardır.

Çin yazısı, yakın zamana kadar fırça ile yazılırdı. Bunun sonucunda da, "Çin Hat Sanatı" meydana gelmiştir. Günümüzde, sadece Çin hat sanatı fırça ile yazılmakta, günlük yazışmalarda, çağdaş araçlar kullanılmaktadır. Çin hat sanatında, bir tek Çince imin doğru ve kurallarına uygun olarak yazılabilmesi için, enaz beşyüz kez tekrarı gerekmektedir. Binlerce Çince imin yazmasını öğrenen ve de günlük yaşamında sürekli olarak fırça ile yazı yazmak zorunda kalan bir Çinlinin, fırça kullanmaktaki becerisini gözardı etmek mümkün değildir. Buradan da anlaşılacağı gibi, eğitim görmüş bir Çinlinin resim yapması çok doğaldır. Duygularını yazı ile anlatabildiği gibi, resimle de anlatabilir. Çünkü, her iki durumda da gerekli olan fırça tekniğine sahiptir. Oysa, batılı bir bilim adamının ya da aydın bir kişinin güzel resim yapması, her zaman rastlanan bir olay değildir.

Dağları, ağaçları, kuşları, çiçekleri, böcekleri, balıkları, balıkçıları, bulutları, şelaleleri konu edinen Çinli ressam, tümüyle doğaya dönük bir çalışma içindedir. Ancak, Çinli ressamı, bir dağın ya da bir

¹ Çince'de "Mao Pi Tzu (Fırça Yazısı)" olarak ifade edilen Çin Hat Sanatı, Çin'in en eski geleneksel sanat dallarından biridir.

ağacın karşısında resim yaparken göremeyiz. Çinli ressam iyi bir gözlemcidir. Doğayı ve çevresindekileri sürekli olarak izler ve gördüklerini belleğine kaydeder. Kendisini resim yapmaya hazır hissettiği an resmini yapar. Bazan bu hazırlık dönemi uzun sürebilir. Ancak, Çinli ressam sabırlıdır. Resmini yapacağı konu zihninde olgunlaştıktan sonra, kağıdını, mürekkebini, fırçasını ve gerekli diğer malzemelerini birer birer çıkartarak, hazırlıklarına başlar. Bütün bu hazırlıkları, sanki dini bir törene hazırlanıyormuşcasına yavaş yavaş yapar. Kullanacağı fırçaları seçer, mürekkebini hazırlar ve pirinçten yapılmış özel kağıdını serer. Artık kendi iç dünyası ile başbaşadır. Fırçasını eline alır, fırçanın izleyeceği yolu kafasında canlandırmaya çalışır. Çünkü, fırça kağıda temas ettiği andan itibaren hareket etmelidir. Fırça ile kağıt arasında temas sağlandıktan sonra, ressamın düşünmeye zamanı yoktur. Fırçasını, yavaş ya da hızlı, mutlaka hareket ettirmek zorundadır.

Çinli ressam, resim yapacağı kağıt üzerinde, kendisine yol gösterici çizgilere gerek duymaz. Önceden, kağıt üzerine her hangi bir işaret koymaz. Çinli ressamın en büyük dayanağı, hayal gücüdür. Ressamın beyni ile eli, tam bir uyum içinde ve de hür bir biçimde hareket ederler. Bu serbestlik ve uyum sağlanamadığı takdirde, resimde istenilen amaca ulaşmak mümkün olmaz.

Çinli ressamın kullandığı malzeme ve araçlar, batılı meslektaşlarındankinden oldukça farklıdır. Resim yapmakta kullanılan kağıtlar, halen atadan kalma yöntemlerle elde edilmektedir. Ham maddesi pirinç olan kağıt, tabaka tabaka ve tek tek üretilmektedir.² Yapılacak resmin cinsine göre, değişik özelliklerde kağıtlar üretilmektedir.³ Bu kağıtların ortak özellikleri ise, suyu emmeleri ve suya karşı dayanıklı olmalarıdır.

Bundan başka, özel olarak dokunmuş ipek ya da ipek-kağıt üzerine de resim yapılabilmektedir. Ressam hangi malzemeyi kullanırsa kullansın, kullandığı malzemenin özelliğini bilmek zorundadır.

Çin'de mürekkep "mo (mürekkep taşı)" adı verilen bir taşın eritilmesiyle elde edilir. Eritme işlemi ise, taştan yapılmış "yen t'ai (mürek-

2 Günümüzde, seri kağıt üretimi yapan fabrikalar olmasına rağmen ressamlar, atadan kalma yöntemle yapılan kağıtları tercih etmektedirler.

3 Genel olarak bu tür kağıtları "Mien Chih" ve Hsüan Chih" olarak sınıflandırmak mümkündür. Manzara resimleri için suya dayanıklı mien chih kullanılır. Çiçek ve kuş resimleri için ise hsüan chih tercih edilir.

kep kabı)" içinde yapılır. Çinli ressam, resim yapmaya başlamadan önce, kullanacağı mürekkebi hazırlar.

İşini bitiren ressam, mürekkep kabı içinde kalan mürekkebi dökerek, kabın içini iyice yıkamak zorundadır. Aksi takdirde, artan mürekkep bozulur ve de yapılacak resmi etkiler. Temiz yıkanmayan mürekkep kabı içinde kalan ve kuruyan mürekkep de, yeni yapılan mürekkebi bozar.

Çinli ressamların kullandıkları fırçalar, görünüş olarak farklı olduğu kadar, yapıldığı malzemeler açısından da oldukça değişik özellikler gösterirler. Ancak, değişmeyen bir nokta vardır ki, fırçanın özelliği ne olursa olsun, sapı mutlaka bambudan yapılır. Bu bir gelenek haline gelmiştir.

Fırçanın ucu, kullanılacağı amaca göre çeşitli hayvanların kıl-larından yapılır. Kimi fırçanın ucu sert, kiminin yumuşaktır. Kimi fırçaların ucu bir badana fırçası kadar kalın, kiminin de bir bıçak ucu kadar sivridir. Ressam, yapacağı resme uygun olan fırçaları büyük bir titizlikle seçer.

Görüldüğü gibi, Çinli ressamın kullandığı malzemeler ve araçlar, batılı meslektaşlarının kullandıklarından çok farklıdır. Buna bağlı olarak, ressamların kullandıkları yöntemlerin de farklı olması gayet doğaldır.

Çinli ressam, batılı meslektaşının aksine, resmine ön plandan başlar. Önce ön plandaki varlıkları çizer, sonra adım adım geri plandaki varlıklara ulaşır. Örneğin, dağlar ve bulutlar en son çizilirler.

Çin resminde yanlış vurulan bir fırça darbesinin düzeltilmesi mümkün değildir. Bu nedenle, vurulan her fırça darbesinin bir anlamı vardır. Gereksiz bir darbe, ressamı amacından uzaklaştırmaya yeter. Fırça darbeleri ister sert, ister yumuşak olsun, fırçayı kullanan el kendinden emindir ve kararlıdır. Çinliler, "yumuşak gibi görünen fırça darbelerinde, demir taşınabilir" derler. Çin resimlerindeki canlılığın nedeni, fırça darbelerindeki kararlılıktır.

Dikkat edildiğinde, Çin'de yağlı boya resim yapılmadığını görürüz. Aksine, batılı ressamların en fazla kullandıkları malzeme yağlı boyadır. Yağlı boya ile çalışan bir ressam, fırçasını dilediği zaman bırakabilir ve bir başka zaman resme devam edebilir. Yanlış vurulan bir fırça darbesini düzeltmek mümkündür. Ressam dilediği an resimde önemli değişiklikler yapabilme şansına sahiptir. Şüphesiz ki, yağlı boya resim yapmak da belli bir beceri ve yetenek gerektirmektedir. Ancak, yağlı

boya, ressama bazı kolaylıklar sağlamaktadır. Çinli ressam ise, bu tür kolaylıklardan tümüyle yoksundur. Başladığı resmi bitirmek zorundadır. Ara vermesi söz konusu olamaz. Zaten Çinli ressam, kendini hazır hissetmedikçe resim yapmaya başlamaz.

Renkli resim yapmak için iki ayrı yöntem kullanılmaktadır. İlkinde, resim normal olarak mürekkeple, siyah-beyaz olarak yapılır. Resmin kurumması beklenir. Bu kez, sulandırılmış mürekkeple gölgeler vurulur. Bu işlem yapılırken, kağıt tamamen ıslanır. Kuruması için oldukça uzun bir zaman beklemek gerekebilir.⁴ Eğer, gölgeler istendiği gibi olmazsa, gölge vurma işlemi yinelenir. Bundan sonra, kullanılacak renkler hazırlanır. Önce taşların ve dağların gölgeli kısımları, sonra da ışık alan yerleri boyanır. Tekrar resmin kurumması beklenir. Sırasıyla, ağaçların gövdeleri, dalları ve yaprakları boyanır. Resim tekrar kurutulur ve şelaleler, sular renklendirilir. Kurutulur ve son olarak da dağlar ve bulutlar renklendirilir. Görüldüğü gibi, belirli bir sıra izlemek ve sabırlı olmak gerekmektedir. Önemli bir nokta da, yapılan resmin hangi mevsimi yansıttığıdır. Dağların, taşların, ağaçların, çiçeklerin renkleri, kuşların cinsleri ve bulutların biçimleri hep buna bağlıdır. Bu konuda, Çinli ressam olağanüstü güçlü bir belleğe sahiptir.

Renkli resimde uygulanan ikinci yöntemde ise, resim doğrudan doğruya renkli olarak yapılır. Bu yöntemle resim yapmak çok zordur. Bunun için, uzun süre siyah-beyaz resim çalışmak gerekmektedir.

Bir önemli nokta da, Çin resminde batılı anlamda perspektif olmayışıdır. Dağlar, ağaçlar ve evler üst üste resmedilirler. Ancak, Çin resminde kişiyi büyüleyen, adeta içine çeken bir derinlik vardır. Bu gizemli derinlik, mürekkebin değişik tonlarda kullanılmasından ve de fırça tekniğinden kaynaklanmaktadır. Mürekkepten değişik tonlar elde edebilmek için, fırçaya çekilecek su miktarının çok iyi ayarlanması gerekmektedir. Bu da, fırçayı ve mürekkebi çok iyi tanıyan Çinli ressam, için pek de zor olmamaktadır.

Batılı, resme belirli bir uzaklıktan bakarak, resmi tümüyle kavramak ister. Oysa bir Çinli, resme çok fazla yaklaşır ve dikkatini bir noktaya verir. Sonra da bu noktadan başlayarak, tüm resmi yavaş yavaş, tıpkı kitap okur gibi kavramaya çalışır.

Çinlilere göre resim yapmak için sadece iyi bir bellek ve iyi bir fırça tekniğine sahip olmak yeterli değildir. İyi bir kafa ve iyi bir ruh

4 Bol miktarda su emmiş bulunan kağıdın kurumması çok uzun süreceği için, günümüzde saç kurutma aleti ile kurutma yapılmakta ve gereksiz beklemekten kaçınılmaktadır.

da gereklidir. Beden ile ruh tam bir uyum sağlayamazsa, kişinin davranışları yanlışlıklarla doludur. İyi bir ressamda beden ve ruhun tam bir uyum içinde olması gerekmektedir.

Bibliyografya

- RUSHELL, S.W.:** *Chinese Art*, C. 2, London, 1924.
- CHOU, Ch'ien GCh'u:** *Chinese Painting*, Yi Shu T'u Shu Kung Szu, Taipei, 1979.
- HART, Burling, J.:** *Chinese Art*, London, 1953.
- HE, Kung Shang:** *The History of Western Arts*, Yi Shu T'u Shu Kung Szu, Taipei, 1976.
- HE, Kung Shang:** *The History of Chinese Arts*, Yi Shi T'u Shu Kung Szu, Taipei, 1980.
- HU, Hen:** *Chinese Art*, You Shih Wen Hua Shih Yeh Kung Szu, Taipei, 1985.
- LU, Hsi Chiung:** *To Paint in Ling-nan-Style-I*, no: 9, Yi Shu T'u Shu Kung Szu, Taipei, 1988.
- LU, Hsi Chiung:** *Chinese Painting For Beginners*, no: 17, Yi Shu T'u T'u Shu Kung Szu, Taipei, 1990.
- TSAO, Shao Ang:** *A Study of Chinese Painting*, Yi Shu T'u Shu Kung Szu, Taipei, 1988.